

2. Жмудь В. Запровадження процедури медіації (примирення) у законодавстві України / В. Жмудь // Юридичний журнал. – 2007. – № 11. – С. 89-91.

3. Федеральный закон Российской Федерации от 27 июля 2010 г. № 193-ФЗ «Об альтернативной процедуре урегулирования споров с участием посредника (процедуре медиации)» // Российская газета. Федеральный выпуск. – 2010. – № 5247.

4. Lawrence A. Huerta Why Mediation? [Електронний текст]. – Режим доступу до статті: http://www.mediate.com/articles/huertaL1.cfm&usg=ALkJrhhyF_V6bzFqrXx-MGv_TaqvwVMKQ#bio.

5. Michael Roberts Why Mediation Works When Negotiations Fail [Електронний текст]. – Режим доступу до статті: <http://www.mediate.com/people/personprofile.cfm%3Fauid%3D41&ei=WGExT9OUHsaDwaS06W9BQ&sa=X&oi=translate&ct=result&resnum=3&ved=0CEEQ7gEwAg&prev=/search%3Fq%3DMichael%2BRoberts%2Bmediation%2Bwhat%2Bis%26hl%3Duk%26biw%3D1280%26bih%3D601%26prmd%3Dimvnsob>.

УДК 347.78 (043.2)

Дідук А. Г., к.ю.н., доцент,
Університет державної фіскальної
служби України, м. Ірпінь, Україна

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ДЕЯКИХ НЕТИПОВИХ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Як відомо, під охороною права розуміють систему заходів, спрямованих на забезпечення прав і законних інтересів уповноваженої особи. Проблем не виникає, коли це стосується класичних (типових) об'єктів цивільного права та права інтелектуальної власності, оскільки за власником закріплюється право власності на річ (володіння, користування та розпорядження), а за особою, що створила результат інтелектуальної, творчої діяльності, право на легальну монополію (виключне право), тобто здійснення дій щодо використання та розпорядження такими результатами (наприклад, патент на винахід). Оскільки виключне право – принципово інша група прав, ніж право власності, яка виконує щодо нематеріальних об'єктів функції, аналогічні функціям права власності для матеріальних об'єктів.

Що ж стосується нетипових об'єктів права інтелектуальної власності, таких, наприклад, як комерційна таємниця чи ноу-хау, то умови їх охороноздатності законодавством належним чином не врегульовані, про що свідчить і судова практика України. Виходячи із нематеріального характеру даних об'єктів, ними не можна володіти, користуватися чи розпоряджатися як матеріальними речами, на відміну від матеріального

носія, на якому вони знаходяться. Також правомоччя виключних прав (використання та розпорядження) в їх класичному розумінні не застосовні до них. Тому віднесення всієї комерційної таємниці чи ноу-хау до об'єктів права інтелектуальної власності також є помилковим. Тим більше, що легальну монополію на такі об'єкти встановити не можна, щодо них існує лише фактична монополія.

Комерційна таємниця та ноу-хау відносно нові об'єкти для науки права інтелектуальної власності, порівняно з типовими об'єктами права, які відомі досить давно, як, наприклад, винаходи і вважаються класичними. Комерційна таємниця і ноу-хау відносяться до так званих нетілесних об'єктів права, які цивілісти, умовно кажучи, називають нетиповими, оскільки їм об'єктивно притаманні такі ознаки-властивості, які не вписуються в схему юридичних властивостей класичних об'єктів цивільного права.

Правовий режим нетипових об'єктів права інтелектуальної власності недостатньо описаний і потребує більш детального дослідження, яке повинно базуватися на вірній методологічній основі. На думку автора, суть такої основи полягає у наступному. Властивості, які об'єктивно притаманні тому чи іншому нетиповому об'єкту права інтелектуальної власності, у тому числі й комерційній таємниці та ноу-хау, з яким закон може пов'язати певні правові наслідки, – не входять в предмет пізнання науки права. Відповідно, юристи повинні користуватися тими даними про властивості таких об'єктів, які були отримані науковцями, що безпосередньо їх досліджували, оскільки є фахівцями в даній галузі знань.

Так, наприклад, терміни «комерційна таємниця» чи «ноу-хау» не є чисто юридичними, тому наука про право безпосередньо їх не вивчає. Це ж стосується й інших нетипових об'єктів права інтелектуальної власності. Право тільки враховує ті чи інші притаманні їм властивості, які були встановлені фахівцями в даній сфері знань, і пов'язує з ними певні правові наслідки. Саме відомості про такі властивості й мають цінність для науки цивільного права загалом та права інтелектуальної власності, зокрема. Оскільки відомо, що право безпосередньо має справу не з об'єктами як «сутностями», а з такими їх властивостями, з яких за законом повинні витікати певні обов'язкові дії людей, тобто ці властивості об'єктів оголошуються в законі юридичними фактами, з яких випливають певні права та обов'язки.

Можна сказати, що процес дослідження нетипових об'єктів права інтелектуальної власності потребує вирішення цілого ряду неюридичних і юридичних проблем, які межують між собою. Отже, труднощі щодо даного етапу дослідження полягають у тому, що вони потребують сумісної наукової діяльності представників різних наук, а отримані результати повинні бути придатними для взаємної наукової інтеграції.

При цьому може склестися дві ситуації. *Перша ситуація*: нетипові

об'єкти як, наприклад, комерційна таємниця чи ноу-хау «знаходять» «своє» місце в системі права інтелектуальної власності та законодавстві. *Друга ситуація*: дані об'єкти «не знаходять» «свого» інституту права. В останньому випадку слід «розширювати» систему права та законодавства. Оскільки відсутність такої чітко вираженої системи призводить до труднощів, які виникають на практиці, коли, наприклад, комерційна таємниця чи ноу-хау не отримують адекватної правової охорони, що не дозволяє належним чином захистити інтереси осіб, що законно контролюють таку інформацію.

В законодавстві та юридичній літературі України й країн СНД домінує точка зору, що на об'єкти права інтелектуальної власності, до яких відноситься комерційна таємниця (ноу-хау) – існує право власності (пропріетарна теорія). Автор категорично не погоджується з такою концепцією. При буквальному тлумаченні змісту права власності стає зрозуміло, що насправді результатами інтелектуальної, творчої діяльності не можна володіти, користуватися чи розпоряджатися як річчю. При відомих умовах, право власності «на індивідуально-визначену річ» може бути захищене, так званими, віндикаційним (*reif vindicatio*) або негативним (*actio negatoria*) позовами, які не можуть бути застосовані до об'єктів права інтелектуальної власності.

Піддається критиці також позиція законодавця, щодо віднесення всієї комерційної таємниці та ноу-хау до об'єктів права інтелектуальної власності (ст. 420 ЦК України).

Відповідь на це питання не має однозначного вирішення, оскільки на протязі багатьох років комерційна таємниця та ноу-хау не знаходили «свого» інституту права. Тому в науці цивільного права питання щодо самостійності правового інституту комерційної таємниці носить дискусійний характер.

Специфіка правового режиму комерційної таємниці та ноу-хау в порівнянні з традиційними виключними правами визначається різним характером і властивостями. Дані об'єкти мають особливі властивості, які відрізняються від тих, які призначені для практичного використання. Тому правовий режим комерційної таємниці та ноу-хау будується інакше, ніж для класичних об'єктів виключних прав. Об'єкти виключного права – результати інтелектуальної, творчої діяльності – призначені для практичного використання в економічному обігу, а з комерційною таємницею чи ноу-хау як інформацією (повідомленням), що містить відомості, можна тільки ознайомлюватися або пізнавати їх зміст.

Відповідно зміст ознайомлення складає процес пізнання і може не включати навіть рекомендацій щодо їх використання. Він не обов'язково пов'язаний із матеріальною або іншою об'єктивною формою фіксації відомостей. Ознайомлення із загальнодоступними відомостями обмежити неможливо – вони відкриті для пізнання і тому встановлення виключних

або абсолютних прав на них неможливо. Можна тільки обмежити доступ до комерційної таємниці чи ноу-хау або обмежити ознайомлення з ними (фактична монополія). Тому відмінність правового механізму інформаційних відносин від механізму традиційних виключних прав, виражається, перш за все, в незастосуванні поняття «використання».

Суттєво відрізняється і механізм розпорядження, який виражається в повідомленні відомостей, що включає передачу їх певній особі (колу осіб) або розповсюдження їх для загального повідомлення, серед невизначеного кола осіб. Розповсюдженням – є повідомлення відомостей, які як такі виключним правом не охороняються. Отже розпорядження відомостей має інший зміст. Це не розпорядження правом, якого немає, не угода, а здійснення фізичних дій з об'єктом – надання доступу до відомостей конкретній особі чи особам (тут можуть бути передбачені умови не розповсюджувати дані відомості іншим особам) або розповсюдження їх серед невизначеного кола осіб. Спеціального «права» щодо надання таких загальнодоступних відомостей не існує, таку можливість можуть мати будь-які особи, коло цих осіб ніяк юридично не обмежено. Для незагальнодоступних даних існує варіант цього правомоччя – розкриття конфіденційності та надання доступу до даних за принципами, які діють для інформації даного виду, як, наприклад, для комерційної таємниці (ст. 505 ЦК України).

Відповідно, противники теорії «інформація – об'єкт виключного права» вбачають різницю між комерційною таємницею (ноу-хау) та результатами інтелектуальної, творчої діяльності в тому, що інформацію намагаються пізнавати, а об'єкти права інтелектуальної власності – використовувати, тому недопустимо змішувати ці поняття. Отже, комерційна таємниця та ноу-хау мають ряд специфічних особливих ознак, які об'єктам права інтелектуальної власності не притаманні.

Виходячи із сказаного, доцільно віднести комерційну таємницю та ноу-хау до нетипових об'єктів цивільного права, заснованих на фактичній монополії, оскільки у об'єктів права інтелектуальної власності та вказаних об'єктів різний механізм правового регулювання.